

Ekologiska spannmålsmarknaden 2015

- Vad är på gång och vilka rörelser finns på marknaden i Sverige, EU och USA?

Olle Ryegård, Agroidé AB

2015-03-18

Inledning

Totalproduktionen av svensk certifierad säljbar ekologisk spannmålsråvara var cirka 260 000 ton 2014, (Jordbruksverket 2013 och bedömning Ekoweb 2014). Det motsvarar drygt fem procent av all spannmålsproduktion volymmässigt. När Ekoweb analyserat den ekologiska spannmålsmarknaden så visar det sig att den växer med cirka 40 000 till 50 000 ton 2015. Det innebär en produktionsökning med cirka 20 procent beräknat på normalskörd. Mestadels är det djurfoder som står för ökningen, men även nya konsumentprodukter tar volymer. Rapporten har delfinansierats av Jordbruksverket.

Ökad förädling av den ekologiska spannmålen på gården

Det är främst den ökade ekologiska produktionen av kyckling, ägg, griskött, nötkött och mjölk som gör att foderbehovet ökar, men nya konsumentprodukter på marknaden gör också att den ekologiska spannmålsanvändningen ökar och hittar nya avsättningsmöjligheter.

Det som nu sker i Sverige är att den ekologiska kyckling-, ägg och grisproduktionen utökas främst i klassiska spannmålsbygder såsom Östergötland och Västergötland. Här producerades förut mestadels spannmål för avsalu men utvecklingen går mot att spannmålen i allt större utsträckning förädlas på gården i olika former av animalieproduktion. Det gör att mängden tillgänglig och rörlig ekologisk spannmål på marknaden kommer att minska. Denna rörelse mot mer förädling av den ekologiska spannmålen sker också inom hela EU och framförallt i Danmark, vilket även kommer minska den totala mängden tillgänglig ekologisk spannmål att köpa på närliggande marknader.

Ingen eller obetydlig omläggning till ekologisk areal

2014 och 2015 har varit döda år när det gäller omläggning till ekologisk spannmålsproduktion. Det fanns inga pengar i landsbygdsprogrammet för omläggning eller utökning av ekoarealen under 2014. För 2015 kom besluten sent, när planeringen inför odlingsäsong 2015 redan i många fall var klar eller till och med påbörjats i de sydligaste delarna. Det kommer även att hämma omläggningen för 2015.

Den ekologiska omläggningen är också liten i övriga EU och i USA. Båda områdena har ett importbehov för att förse sina marknader med ekologisk spannmål. På grund av oroligheterna i Ukraina samt valuta- och odlingsfaktorer i Kazakstan är tillgången på ekologisk exportspannmål begränsad på den internationella marknaden i år. Båda länderna är dominerande aktörer på den ekologiska exportmarknaden för spannmål. Ekoproduktionen är här helt inriktad på export. Inhemsk marknad saknas i princip helt.

Mer spannmål äts upp som foder

Ägg - 2014 ökade invägningen av ekologiska ägg med två procent och KRAV-äggsmarknaden präglades av brist. Det har gjort att flera nya stallar byggdes runt omkring i Sverige under 2014 och i början av 2015, främst i Östergötland. I mitten av 2015 beräknas de vara i full produktion och den ekologiska äggproduktionen beräknas öka med 25 procent under året. Det motsvarar en ökning i cirka 4000 ton ekologiska ägg och ett behov av cirka 12 000 nya ton ekologisk spannmål till hönsfodret.

Lönsamheten i den ekologiska äggproduktionen är bra just nu, vilket gör att hela kedjan fungerar från mylla till hylla. Etableringen av nya producenter sker främst i slättbygderna. Marknaden är osäker på vad taket på eko-äggförsäljningen är. I Danmark är vart tredje ägg som säljs i butik ekologiskt och i Sverige 14 procent. Hos Coop Sverige är idag vart tredje ägg som säljs ett KRAV-ägg.

I Sverige produceras det en mindre andel EU-ekologiskt ägg men merparten av de ekologiska äggen produceras enligt KRAV:s regler.

Mjolk – Ekoweb gör bedömningen att den ekologiska mjölkproduktionen ökar med drygt fem procent under 2015. Främst genom att befintliga besättningar utökar sin produktion, men det beräknas även ske en expansion av nya omställare hos de mindre mejerierna som har avsättning för sina ekologiska produkter på en lokal närmarknad.

Mejerierna har efter många år med återhållsamhet nu börjat ta in nya KRAV-mjölkleverantörer. Skånemejerier, Norrmejerier och Falköpings mejeri letar alla efter nya producenter. Arla arbetar också just nu aktivt med rekryteringsfrågan, men har inte påbörjat någon nyrekrytering ännu. Den förväntade expansionen, utan en aktiv nyrekrytering från Arla, innebär en ökning av det ekologiska foderbehovet på mellan 5 000 till 10 000 ton ekologisk spannmål 2015.

Det som kan bromsa tillväxten här är att lönsamheten är för dålig för mjölkproduktionen i stort. Foderföretag och banker är mycket restriktiva med att vara kreditgivare till mjölkföretag i allmänhet. Expansion och nybyggnad kräver mycket kapital, något som saknas på många befintliga gårdar idag. Det finns även KRAV-mjölkgårdar som funderar på att lägga ner eftersom man anser att KRAV-tillägget är för litet, jämfört med de merkostnader man har.

Nöt – Ekoweb bedömer att fler ekologiska mjölkkraskalvar kommer att slutuppfödning som KRAV-djur framöver. Dessa har tidigare fötts upp som konventionella djur. En större andel av mjölkorna betäcks även med köttstrastjurar vilket leder till en billigare KRAV-uppfödning eftersom dessa djur har en bättre tillväxt. En försiktig bedömning är att foderbehovet kommer att öka med cirka 5 000 ton spannmål 2015 för dessa nya djur.

Kyckling - Den ekologiska kyckling produktionen beräknas mer än fördubblas under året. Från 177 000 stycken under 2014 till drygt 500 000 ekologiska kycklingar 2015. Det innebär en ökning av det ekologiska foderbehovet med cirka 2000 ton 2015.

Det finns nu två aktörer som långsiktigt vill arbeta med att utöka den ekologiska kycklingmarknaden och satsar på att driva produktionen och konsumtionen framåt. Målen är betydligt större för båda företagen framöver, och man tror på fortsatt stor expansion. Att mer än dubbla produktionen på ett år och att flera nya producenter plockats in innebär en viss risk. **Vad då?**

Gris - Produktionen av ekologiska grisar ökar med cirka 10 000 nya grisar under 2015. De har ett foderbehov på cirka 5000 ton ekologisk spannmål. Här har fler slakterier visat intresse för att öka slakten av ekologiska grisar. Här finns det grisar som föds upp EU-ekologiskt och enligt KRAV:s regler.

Nya produkter - Gluten fri havre: Här plockas det bort 6 500 ton ekologisk havre från den tillgängliga ekovolymen, som går till en ny produkt i ett nytt segment. Detta är alltså en volym med en redan bestämd slutkund. Övriga nya lanseringar som beräknas tillkomma under året ligger på en beräknad volym runt cirka 3500 ton. Totalt cirka 10 000 ton.

Import av ekologisk spannmål – vad kostar det?

Det svenska ekologiska spannmålspriset har under långa perioder legat under den internationella nivån i EU och USA. De högre nivåerna i EU gör att det är lönsammare att exportera spannmålen dit för spannmålsexportörerna, än till Sverige.

Att importera spannmål från Danmark, Tyskland eller från länder inom EU kostar cirka 0,50 kr kilo spannmål. Just nu är det brist på ekologisk spannmål även i dessa länder nära Sverige, en brist som förväntas ligga kvar under flera år eftersom marknaden ökar och ingen större omläggning sker till ekologisk spannmålsproduktion. Exempelvis ökade den tyska ekoarealen med två procent, samtidigt som ekoförsäljningen ökade med tio procent under fjolåret. Trenden är också den samma som i Sverige, att man i allt högre grad förädlar den ekologiska spannmålen i sina olika djurproduktioner.

Ukraina och Kazakstan är två stora exportländer av ekologiskt vete. Detta vete håller ofta en hög proteinhalt och går främst till kvarnindustrin. Förutom det politiskt osäkra läget som råder i delar av dessa områden så har den Kazakstanska valutan skenat vilket ökat priset rejält för eventuella internationella köpare. Samtidigt blev skörden i stor omfattning förstörd på grund av regn och därmed har man haft en liten volym till ett högt pris att saluföra på exportmarknaden. Detta påverkar i hög grad priserna på ekovete på den internationella- och svenska marknaden. När tillgången på importvete är låg driver det även upp priserna på andra grödor. Detta

eftersom tillgängligt vete på marknaden för foderindustrin då minskar och man då börjar se sig om efter alternativa grödor till fodertillverkningen.

Export av svensk ekologisk spannmål

Den svenska ekospannmålen har ett mycket gott rykte och är högt värderad för sin trovärdighet när det gäller certifiering, kvalitet och leveranssäkerhet. Sverige är traditionellt sett ett exportland av spannmål och vissa år exporteras upp till hälften av den konventionella skörden. När det gäller ekologisk spannmål så exporteras idag endast en mindre del av den totala skörden.

2014 låg exporten på under tio procent trots stora möjligheter till export. Sverige har från ekoskörden 2014 exporterat grynhavre till flera länder, bland annat USA och Tyskland. Även den första exporten av ekovete har genomförts.

De svenska spannmålshandlare som Ekoweb talat med upplever ett ökande antal förfrågningar från importländer på ekospannmål. Den amerikanska kvarn som köpt största delen av den svenska exporterade grynhavren räknar med en ökad inköpt volym av svensk ekohavre inte bara under 2015 utan även i längre perspektiv. Fler svenska aktörer tittar också på exportmöjligheterna för svensk ekospannmål under 2015. Detta är helt nya aktörer som tidigare inte varit aktiva när det gäller ekoexport.

Rådgivningen 2015: Håll igen på gödslingen

Prisnivån styr mycket när det är lönsamt att gödsla, vilket sedan avgör både kvalitet och volym av spannmål. I och med den relativt låga prisnivån under 2014, på ekologisk spannmål så rekommenderar många ekologiska rådgivare idag att man skall vara sparsam med den ekologiska gödslingen.

Ekoweb har haft kontakt med rådgivare från öst till väst, norr till söder och det är en genomgående tendens att man rekommenderar en betydligt lägre gödslingsnivå under 2015 än jämfört med tidigare år, då den förväntade prisbilden var högre.

Allmän kommentar ekologisk spannmål 2015

En stor del av den ekologiska arealen i de stora spannmålsområdena är idag sådda med höstvetete och övervintringsskadorna är minimala. Höstvetetet har idag en stor potential till att avkasta mycket om den gödslas. Det kommer därför att sås mindre vårgörödor än normalt 2015 dvs. av havre, vårvete, proteingörödor och korn, eftersom hösten var så gynnsam för sådd av höstvetete.

Marknaden för dessa vårsådda grödor bedöms som ytterst gynnsamma 2015. Spendrup lanserar nya storsäljare av lageröl och vill köpa maltkorn, USA vill köpa mer svensk grynhavre eftersom de inte har någon egen,

foderindustrin behöver och vill också ha mer svenska proteingrödor. Även förfrågningar gällande svenskt ekovete, kvarn- och foderkvalitet kommer nu från utländska importörer. Under 2014 fick man också en rekordskörd i hela EU både när det gäller spannmål och vallgrödor. Det som drar upp skördevolymerna är att höstvete ofta avkastar mer än vårgrödorna vid en normal skörd, vilket kan kompensera en del av marknadstillväxten. Blir skörden normal så kommer behovet att köpa in mer spannmål som foder att öka.

Detta gör sammantaget att det kommer finnas mindre rörlig ekologisk, framförallt svensk, spannmål på marknaden. Främst gäller detta de vårsådda grödorna såsom havre, korn, vårvete, ärter och åkerböna. Denna bild bekräftas också av flera av de stora aktörerna på spannmålsmarknaden i Sverige, Danmark och Tyskland.